הלכה · משנה תורה · מפרשים

זכרון יעקב על הרמב"ם

רבי יעקב בנדיטמן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

זכרון יעקב על הרמב"ם

רבי יעקב בנדיטמן

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/זכרון-יעקב-על-הרמבם/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

חדושים על הרמב"ם הלכות דעות (פ"ד הלכה כ"ג).
עשרה דברים וכו' וכתב הלח"מ דרופא ואומן הם ב' דברים ע"ש ולענ"ד נראה יותר טוב לחשוב אותם לאחד. כדי שנוכל לחשוב וב"ד מכים וחובשים בשתים.
דהא בתורה כתיב שופטים ושוטרים. ושופטים הם ב"ד.
ושוטרים הם המכים וחובשים. ובוודאי בתורה הם שני דברים וכן ה"נ.
והנה רבינו חשיב מים מצוין כמו נהר או מעין ובריתא ספ"ק דבסנהדרין לא חשיב הא ומסתמא היתה כן גירסת הרמב"ם בבריתא הלכות ק"ש פ"ג הלכה ה' הקשה הכ"מ וכן הלח"מ דמשמע מדבריו שכל השמות שהם נמחקים מותר לאמרן בביהמ"ר והרי בגמ' אמרו דאסור להזכיר שלום במרחץ ושלום הוא אינו מהשמות שאין נמחקים.
ולענ"ד נראה לומר שתיבת שלום לא אסור אלא בשאלת שלום דווקא כדמוכח לשון הגמרא ואסור בשאילת שלום ולא קאמר אסור להזכיר כלום וכן כתב הט"ז בא"ח (סי' פ"ד) ע"ש אך להזכיר חיבת שלום בלבד כיון שאינו מורה על שאלת שלום דווקא כי אולי כוונתו על אדם אחד שנקרא שמו כן מותר להזכיר אבל בשמות המיוחדין אסור בכל גווני וכן משמע מלשון רבינו שכתב שאסור להזכירן משמע דגם זכירה בעלמא אסור אך הקושיא של לח"מ במקומה עומדת דלמה לא הזכיר רבינו הדין דשאלת שלום אסור בביהמ"ר: הלכות תפלה פ"ג.
המגיה במ"נ הקשה על הכלבו שכתב י"א טעה בק"ש של שחרית אין לו תשלומין לערב ורבינו חיים כתב דדין ק"ש ותפלה שוין והקשה המגיה הרי תלמוד ערוך בידינו מעות לא יוכל לתקון זה שביטל ק"ש כאמור. וכתב הבאה"ט הלכות ק"ש ע"ז דדברי המגיה תמוהין הם דשם בגמ' קאי במזיד כדקאמר ההם מזיד שאני ואדרבא משמע מהתם דדין ק"ש ותפלה שוין ולענ"ד נ' דהמגיה תמה בהפך על הדעה ראשונה שכתב הכלבו די"א דק"ש אין תשלומין.
דהא בגמ' משמע דק"ש ותפלה שוין דדוקא ביטל במזיד אין לו תשלומין הבל בשכח גם לק"ש יש תשלומין: פ"ז ה"ח. בתשעה באב וביו"כ אינו מברך על נ"י ולא המעביר וקודם לזה הביא ההולך יחף אינו מברך שעשה לי כל צרכי משמע מלשון רבינו דבט"ב וביו"כ מברך שעשה לי כל צרכי (עיין באו"ח סי' תקי"ד בבאה"ט ס"ק י"א) והטעם נ"ל שהברכה לא נתקן דווקא על מנעלים של עור כ"א גם על שאר מנעלים וזה יכול לנעול גם בט"ב ויו"כ ודו"ק: פרק י' ה"ב עיין לח"מ שהקשה שם למה חילק הרמב"ם בין ג' ראשונות לשאר ברכות ולענ"ד נ' דבשלשה ראשונות לא שייך טרחה כ"כ.

משא"כ בשאר ברכות. וראי' שבהל' י"ב כתב ג"כ דין זה שאם נזכר קודם שהשלים תפלתו חוזר כיון שאין טרחה כ"כ: פרק י"א הלכה י"ב כתב הרמב"ם אפילו כותל אחד בונה תחלה את החדש ואח"כ סותר חת הישן.

צ"ע מאין הוציא דין זה גם הכ"מ לא הראה מקום לדין זה ולעד"נ שיצא לו זה ממעשה דר' אשי דחזי תיוהא בי כנישתא דמתא מחסיא סתרי' ועייל לפוריי' ולא אפקי'. ונראה דהרמב"ם פירש שבבהכ"נ גופא הכניס מטתו ודלא כפירש התוספת שפירשו בסמוך לביהכ"נ וסבר דביהכ"נ דבבל על תנאי הם עשויות.

כפירש"י שם תרין לאכול ולשתות ג"כ ומסתמא לישן ג"כ ורבינא ורבא אוני מחמירים על עצמם היו שלא לכנוס לביהכ"נ ור' אשי שכוונתו היתה ש בנה ביהכ"נ על ידי זה במהרה לכן לא החמיר על עצמו. והי' נראה בעיני הרמב"ם דוחק לפרש דסתרי' לכל הביהכ"נ דא"כ לא שייך למימר דעיילי' לפוריא התם לישן במקום מגילה לכן פירש דלא סתר רק כותל אחד והכניס מטתו שם והגמ' עצמו אמר דלכן סתר דחזא ביה תיוהא משמע בלא"ה אסור אע"ג דאינו צריך לתקן כ"א כותל אחד ומזה יצא להרמב"ם דין חדש שאפילו לסתור כותל אחד אסור ודו"ק: הלכות נ"כ פ' ט"ו ה"ג.

בלח"מ הקשה לשיטת רמב"ם דא"כ ל"ל להגמ' למיעבד צריכותא ולומר דאי אשמעינן שחיטה משום דעבד עבודה אבל השתחואה דלא עבד עבודה וכו' לימא דשחיטה דווקא במזיד אסור אבל בהשתחואה אשמועינן ר"ש דאפילו בשוגג אסור. ולענד"נ בדרך אפשר דאולי כוונת הגמרא הכי הוא דאי אשמועינן שחיטה משום דעבד עבודה ר"ל שהי' במזיד שבמזיד נקרא עבודה אבל השתחואה דלא עבד עבודה כו' ר"ל שלא היה במזיד רק בשוגג.

וראי' דבשוגג לא נקרא עבודה דקיי"ל עכו"ם של ישראל אינה אסורה עד שתעבד ושם נראה דפירושו דוקא במזיד ולא בשוגג. דכן מוכח מהטעם שכתב ושם בסתר אינו אסור עד שיעשה דברים של סתר ובשוגג אינו נעשה בסתר.

מזה נראה דעבודה נקרא דווקא מזיד אך בחמת זה דוחק לפרש כן הגמ' וה' יראנו נפלאות בתורתו: פקחתי עיני על כל הלכות נ"כ ולא מצאתי מפורש ברבינו הדין של זר העולה לדוכן דאיתא בכתובות דעובר בעשה ורבינו לא זכר מזה וכן נושאי כליו לא העירו מאומה: בהלכות יו"ט פ"ב ה"א הביא הרב המגיד ב' סברות על עגל שנולד בשבת הסמוך ליו"ט יש אוסרים ביו"ט ויש מתירין ואפילו ביומומותר לחולה וכן עיקר עכ"ל ותמהו הלח"מ והמ"ל על ה"ה מאי כוונתו במה שכתב דאפילו ביומו מותר לחולה.

אי לחולה שיש בו סכנה כ"ע מודו דמותר ואיך יסברו אחרים שיהא אסור ואם לתולה שאין בו סכנה האיך קאמר דמותר וכתב המ"ל אולי משגה הוא וט"ס יש בדבריו ולענד"נ ליישב דברי הרב המגיד דהנה התוס' כתבו בביצה (ד' ד' ע"א ד"ה בהכנה דרבה קמיפלגי). ועוי"ל דכיון דאם נולדה בי"ט ה"ז אסורה אם נאמר כשנולדה בשבת הרי מותרת בי"ט הרי ההיתר משום דנולדה בשבת ונמצא דשבת מכינה ליו"ט ובר"ן מפורש כיון דבשבת אסור א כ הוא מכין ליו"ט מדבריו מוכח שעיקר איסורו בי"ט הוא משום דבשבת אסור ואם בשבת היה מותר לא הי' שייך לאסור אותו משום הכנה.

ומזה הסברא מדחה הה"מ דברי האוסרים דכיון דאפילו ביומו מותר לחולה דהיינו שאם נשחט לחולה שיש בו סכנה מותר ממילא לבריא באומצא. כדמוכח בחולין (ד' ט"ו) וא"כ לא שייך הכנה בזה ליו"ט שאחריו כיון דגם ביומו משכחת לה שיהא מותר לבריא. והוי"ו של ואפילו לחולה מותר הוא ט"ס בדברי ה"ה וצ"ל דאפילו לחולה מותר ורצה לומר דמשום הכי לא שייך הכנה גבי עגל. ודו"ק היטב: הרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א' הלכה ג' אין לוקה משום לא יראה ולא ימצא אלא אם כן קנה חמץ בפסח או חמצו כדי שיעשה בם מעשה אבל אם היו לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ונא בערו אלא הניחו ברשותו אע"פ שעבר על שני הלאווין אינו לוקה מן התורה אלא מכין אותו מכת מרדות כתב המשנה למלך דין זה מבואר בתוספתא דקתני דמשייר חמץ בפסח והמקיים בכלאים אינו לוקה.

ודע שכתבו התוספות פרק כל שעה (כ"ט) ד"ה רב: ומכאן מוכיח ר"י שהמשהא חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותו שהי'. דאי אמרת עובר אכתי אמאי מעל לרבי יוסי הגלילי הא מיד שיפדה אותו ה"ל שלו ומודה ר' יוסי דשלך אי אתה רואה אלא וודאי לא עבר וטעמא משי דלא יראה ניתק לעשה ולכך אינו עובר כש בערו לבסוף וכו'.

והנה עיקר דברי ר"י דלא יראה הוא ניתק לעשה הוא חידוש גדול בעיני שוב ראיתי שדברי ר"י הוא לימוד בידינו בפסחים (דף צה) דאמרינן התם: לא יראה ולא ימצא דהאי אינו לוקה דהוי לאו שניתק לעשה ודהאי אינו לוקה דה"ל לאו ניתק לעשה ועיין תוספות שם ד"ה וכי וא"כ קשה על רבינו שכתב דאם קנה חמץ או חימץ עיסה לוקה משום דעשה מעשה.

והרי לפי סוגיא זו מוכח דהוי לאו הניתק לעשה וא"כ אפילו עביד מעשה לא ילקה משום דניתק לעשה וע"ש מה שתירץ. ובספר דברי שמואל תירץ על הרמב"ם דמיירי בשביעי של פסח שחל בשבת וקנה חמץ בו ביום מן א"י שא"א לקיים בו מצות שריפה וע"ז

הקשה החכם צבי הרי הרמב"ם פסק כחכמים דמפרר וזורה לרוח או מטיל לים וא"כ א"א לחייבו משום שאינו יכול לשרוף שהרי יכול לפרר ולזרות לרוח או להטיל לים.
והקשה המשנה למלך על החכם צבי הרי בחמץ בעינן שיפרר היטב. א"כ כ"ע מודים דיש איסור טחינה באוכלים וא"כ אינו יכול לעשית בשבת ע"ש שהאריך ולענ"ד נראה לתרץ קושית המשנה למלך מה שתמה על החכם צבי (הגם שעל ח"צ קשה הא דקאמר דיפרר אמנם נוכל לקיים עיקר קושייתו דנהי דאסור לפרר בשבת שחייב משום טוחן נלע"ד שעוד יש תקנה להשליך החמץ למקום מטונף ושם אין צריך פירור כמבואר בפוסקים הגם כי לענ"ד צריך ליישב בדין זה כי בחולין (דף ע"א) שם אמרינן גבי נבלה שנבלע נהי דלא חזי בפניו שלא בפניו מחזי חזי וא"כ ג"כ כאן חזי שלא בפניו להדיח המאכל לכן הי' צריך פירור.
אך האחרונים הקילו להשליך במקום מיאוס אפילו שלא בפירור ולכן מיירי בכה"ג. וגם באמת זאת לא קשה דהא הוא עבד כדין דזורק לבה"כ וא"כ לא חיישינן אי זריק לבה"כ דידיח ולאח"כ יקח משם משא"כ שלא במקום מיאוס חיישינן שימצא אחר לכן בעינן פירור ודו"ק) אך לענ"ד נראה לתרץ דברי הרמב"ם דהנה איתא במכות (דף י"ד ע"ב) אמר רבה בר בר חנן אמר רבי יוחנן כל ל"ת שקדמו עשה הי' לוקין עליו והקשה שם ממוציא שם רע דכתיב לו תהי' לאשה לא יוכל לשלחה ותניא אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ונא הי' לוקה אם כהן הוא הי' לוקה ואינוו מחזיר אמאי לא הי' לוקה גבי ישראל.
ל"ת שקדמו עשה הוא ומשני שם הגמרא ודחי להתירוצים. ומסקינן אלא אמר רבא כל ימיו בעמוד והחזיר וכו' הניחא למאן דאמר ביטלו ולא ביטלו אלא למ"ד קימו ולא קימו מאי איכא למימר מידי הוא טעמא אלא לרבי יוחנן האמר לי' ר' יוחנן לתנא תני בטלו חייב לא בטלו פטורי דתני תנא קמי דרבי יוחנן כל מל"ת שבתורה שיש בה קים עשה בטלו חייב לא בטלו פטור ור"ל אמר קימו ולא קימו והרמב"ם לשיטתו אזיל דפסק כרבי יוחנן דאמר בטלו ולא בטלו וא"כ לאו שקרמו עשה הי' לוקים עליו וחמץ בפסח הוי לאו שקדמו עשה דהעשה דתשביתו כתוב בתורה קודם הל"ת בל יראה ובל ימצא ועיין תוספות מכות (י"ד ד"ה כל ל"ת וכי') דמסיק דדוקא היכי דלא שייך העשה כי אם אחר עבירת הלאו אז לא הוי קדמו עשה כמו גבי גזילה שאי אפשר להשיב אם לא יגזול קודם. וכן בפסח אי אפשר לשרוף באש אם לא יותיר מקודם אז לא הוי קדמו עשה אבל בענין אחר הוי קדמו עשה. לכן שפיר פסק הרמב"ם כאן דחמץ לוקין עליו היכי דיש בו מעשה ומה שמשמע בגמרא פסחים (צ"ה) דבחמץ לא הי' לוקים עליו יען כי ניתק לעשה וכמו שהקשה הלח"מ נראה ברור שהרמב"ם לא היו גורס כלל דהאי אינו לוקה וכמו שהביא

המשנה למלך בעצמו היש ספרים דלא גרס לי' רק שהוא כתב שלא גרסו כלל גם דדמי לי' דהאי אינו לוקה וכו' אך לענ"ד נראה דהרמב"ם הי' גורס שפיר דדמי לי' דהוי לאו שניתק לעשה רק דזה אינו גורס דאינו לוקה וכו' ומאי דקרי לי' לאו שניתק לעשה ר"ל שיש בו לאו ועשה.

ועכ"ז הוי לאו שקדמו עשה אך הגמרא ר"ל מנין לרבות בפסח שני לאו גרידא שאין בו עשה כלל וכמו שאמר הגמרא במכות. וכי מפני שיש בו עשה נמי מגרע גרע ובהכי מתרצא קושית התוספות ד"ה לא תוציא.

שהקשה דהכא קרי לי' ל"ת שניתק לעסה גבי פסח והתם קרי קדים לעשה ודו"ק: והנה לכאורה יש לדון ולומר דהא תינח אם לקח חמץ מן הא דאז שייך העשה ג"כ קודם. כגון אם בחצות היום של ארבעה עשר הפקיר החמץ וקיים המ"ע של תשביתו שאור מבתיכם וכסברת הר"נ שתשביתו פירש תשביתו בלב והיינו הפקר וזכה הא"י בהחמץ ואח"כ קנה הישראל ממנו נמצא העשה קדם ללאו לכן חייב משא"כ אם חימץ הישראל עסה איך קיים העשה קדם.

ואי משום שיכול להפקיר קודם החימוץ בזה לא מקיים המ"ע תשביתו שאור כי בשעה שמפקיר עדייןאינו שאור וא"כ הלאו קדים. אך אחר העיון אין זה קושי' כלל עיין גמרא מכות (דף ט"ו) שמקשה הגמרא והא לא דמי ללאו דחסימה א"ל משום דכתיב עשה יתירא מגרע גרע ומקשה אי הכי לאו שניתק לעשה נמי לימא וכי מגרע גרע א"ל ההוא לנתקו ללאו הוא דאתא ועיין פירש"י שם עשה שאינו מתקיים אלא לאחר עבירת הלאו לנתק את הלאו מעונש מלקות.

משמע דווקא היכא שאינו מתקיים העשה כלל אלא לאחר הלאו אז הוא ניתק לעשה אבל אם יש מקום שיתקיים העשה בלא הלאו אזי לא בא העשה לתקן הלאו אפילו אם היו בחד מקום הלאו קודם וכקושית הגמרא וכי מפני דכתב בי' לאו יתירא מגרע גרע. וראי' לזה שאמר הגמרא בהדי' לפני זה כתיבא ותנינא כתיבא וישלחו מן המחנה ולא יטמאו וכו' ותנינא הבא אל המקדש טמא ושם אם נכנס טמא למקדש אי אפשר לקיים העשה אלא אחר הלאו אפ"ה קרי לי' קדים לעשה יען שיוכל להיות כעם אחד העשה וישלחו מן המחנה קודם דהיינו שנטמא במקדש עצמו דשם העשה קודם: הלכות תמידין ומוספין (פ' שמיני ה' י"ב) שחט ב' כבשים על ארבע חלות אם אמר יקדשו שנים מתוך ד' מושך שנים מהם ומניפן והשאר פודין אותם בפנים ונאכלין בחוץ כשאר החולין והקשה הל"מ והא קיי"ל בדאורייתא אין ברירה וכן תמה על מ"ש בפי"ב מהלכות פה"מ.

גבי תודה שנשחטה על פ' חלות לוקח מ' מכל פ' ומרים אחד מכל קרבן והמ' אחרות פודה ויוצא לחולין ע"ש שהאריך ולענ"ד נראה ליישב דהנה התוס' בעירובין (ד' נ' ע"ב) ד"ה ומ"ס לקרבן גדול מתכוין הקשו ל"ל לר"י לפרש לקרבן גדול קמיתכוין הלא ד"י ל"ל ברירה. והקשה המהרש"א למה לא הקשו כן לעיל מיניה דאמר התם דהיכא דאמר יקדשו מ' מתוך פ' דקדשי לכ"ע הא ר"י ל"ל ברירה ותירץ דכיון דמפרש דבריו ומברר דיקדשו מ' מתוך פ' אית ליה לר"י ברירה.

ולכאורה הוא נגד דברי התוס' בעירובין (ד' ל"ז ע"א ד"ה דברי ר"מ) דמסקי שם להדיא דלא מצי לחלק בהכי דהא ר"י ל"ל ברירה אף היכא שמברר דבריו וצ"ל דהמהרש"א הקשה כן לפי תירוץ הראשון של התוספות שם דכתבו דיש לחלק בין היכא שמברר דבריו ומה שהקשו מגיטין נוכל ליישב ע"פ מ"ש התוס' בגיטין (דף כ"ד) ד"ה לאיזה שארצה.

ואומר ר"י דאפילו מאן דסבר בעלמא דיש ברירה הכא מודה משום דכתב לה לשמה משמע שיהי' מבורר בשעת כתיבה ובזה נוכל ליישב גם דעת הרמב"ם דס"ל ג"כ כדעת התוס' בתירוצם קמא לחלק בין היכא שמברר דבריו להיכא שאין מברר. וכיון דאמר יקדשו ב' מתוך ד' אפילו למאן דלא ס"ל ברירה בדאורייתא כאן יש ברירה כיון שבירר דבריו בפירוש לכן פסק כפשיטות הברייתא מושך מהן ב' ומניפן כי בתנופה הוברר הדבר איזה מהם קדשי והגם שתוס' כתבו בפ' התכלת שמניף ארבעתן וכן בפרק התודה (ד' ע"ח) שצריך להם שמונה מכל המינים זהו נוכל לומר שזהו לדעת ר"י וכתירוץ שני של התוס' בעירובין (ד' ל"ז) דר"י לא ס"ל ברירה אפילו היכא שמברר דבריו מסוגיא דר"פ ג' בגיטין לכן צריך להניף כאן כל הד' חלית ושם בהתודה צריך להרים שמונה מכל המינין.

והרמב"ם אפשר דלא ס"ל כהתוס' והיכא שמברר דבריו יש ברירה לדידיה ובאחין שחלקו נמי מה"ט נמי לא הוי ברירה כיון דשם לא ביררו כ"כ דבריהם כמו הכא שהתנו בפירוש דיקדשו מ' מתוך שמונים ובגיטין ריש פ"ג גבי האומר לאיזו מכם שארצה נראה דשם פסק דזה גט ספק. משום דגם לרבינו הרמב"ם מספקא ליה אי הוי כמברר דבריו בפירוש או לא (ועיין שם בק"נ): בהלכות חגיגה פרק א' הלכה א' מי שבא לעזרה ביום ראשון ולא הביא עולה לא די שלא קיים מ"ע אלא עבר ג"כ על לא יראו פני ריקם וכתב הלח"מ שר"ל שלא הביא גם בתשלומין שאלו הביא בתשלומין לא בטל מ"ע ולא עבר על לא תעשה ע"ש.

והביא ראי' מסמ"ג ולענ"ד דברי הרמב"ם כפשטן. שהגם שמפורש במשנה שיש תשלומין לחגיגה כל שבעה היינו מצות חגיגה אבל עולת ראי' הגם כי יש לה תשלומין כל זיי"ן זהו רק כשלא ראה פנים בעזרה.

אך אם ראה פנים בעזרה או ביום ראשון או ביום אחר ולא הביא עמו הקרבן בטל מ"ע ול"ת. והרמב"ם שנקט יום ראשון עיקר החיוב נקט וה"ה בשאר ימים בפעם אחת שבא ולא הביא תיכף ביטל מ"ע ועבר על לא תעשה והראי' מהגמרא (דף ז') איתיבי' ריש לקיש לרבי יוחנן לא יראו פני ריקם א"ל התם בעיקר הרגל עובר משמע באותו ראי' תיכף עובר כי לס"ד דשם הפלוגתא אם צריך להביא כל פעם או לאו אבל בפעם א' עובר תיכף.

והלישנא אחרינא לא קאמר אלא בשאר הרגל פליגי אם מותר להביא ב' פעמים אבל בזה לא פליג לשון א' וב' בעיקר הרגל שצריך להביא בעת ראיתו ודו"ק שוב מצאתי שהמפרש לירושלמי ג"כ פירש כן אכן תמהני עליו שכתב שהסמ"ג לא סבירא ליה הכי רק הרמב"ם ס"ל כן אכן לענ"ד כשנדקדק בדברי הסמ"ג ג"כ מבואר כן שבעת ראיתו צריך להביא ואם לא קיים המצוה ע"ש: שם הלכה ד' הביא הלח"מ תוספתא יש בשמחה שאין בשתיהן שהשמחה יש לה תשלומין כל שבעה משא"כ בשתיהן ותמה הוא על התוספתא הלא משנה ערוכה היא מי שלא חג יו"ט א' של חג חוגג כל הרגל ע"ש: וכפי הגרסא שלנו אתי שפיר.

שגרסינן שם שהשמחה נוהגת כל שבעה שמחויב לשמוח כל ימי החג רק שקרבנות שלמי שמחה אינו מחויב להביא רק פעם א' אימתי שירצה אך שמחת החג באכילה ושתי' וכסות נקי' מחוייב כל ימי החג משמע שמחויב כל הרגל. והראי' שבמשנה שם בסוכה אמרו מלמד שחייב בכבוד יו"ט אחרון של חג כשאר ימות החג ודוחק לומר שמיירי המשנה דווקא שלא שמח בשאר ימות החג אלא משמע ששמחה נוהגת כל שבעה רק אינו מחוייב לשחוט רק פעם אחד ובשאר ימות החג או שיוצא בכסות נקי' או שיוצא אם הזמינו אחד לאכול שלמים של חבירו: ופעם אחד מחויב בעצמו לשחוט אכן ראי' וחגיגה אינו נוהג כלל רק יום אחד ותו לא ואדרבה נראה כמוסיף לר"י.

אם מקריב שני ימים חגיגה וגם עולת ראי' אמר רבי יוחנן (דף ז') שאינו רשאי להקריב רק פעם אחד ודו"ק: שם הלכה ז' ומפי השמועה למדו שעצרת כחג המנות לתשלומין. עיין לחם משנה שנשאר בצ"ע על הרמב"ם וביתר על הסמ"ג שאיך למד מפסוק חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות לתשלומין הלא הקרא צריך לבל תאחר לשיטתם שפסקו כת"ק רק מהקרא דרבה בר שמואל הי' לו ללמוד ע"ש ונלענ"ד נתרץ שהרמב"ם אחז

בכאן שיטת הירושלמי (ר"ה פרק א) שלמד הת"קלעבור בג' רגלים בבל תאחר מקרא אלה תעשו לה' במועדיכם עד שיעבור כל המועדות של כל השנה וא"כ אייתור דרשא דחג המצות וחג השבועות לתשלומין ואם תקשה על מה ולמה אחז שיטת הירושלמי והניח גמרא דידן ע"ז נשיב ונאמר כי הי' קשה לו על שיטת הגמרא דילן בר"ה (דף ד') שהקשה שם הגמרא על ת"ק ור"מ מאי עבדי בפסוק אלה תעשו לה' במועדיכם שלמד משם ר' יעקב שעובר בשני רגלים בבל תאחר ומתרץ הגמרא שזה מיבעי להו לדרבי יונה הוקשו כל המועדות זה לזה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו והי' קשה להרמב"ם תינח לרבי מאיר שסובר כן בשבועות פ"א.

אך לר' יהודא שהלכתא כוותי' וגם הרמב"ם בהלכות טומאה ובקרבנות, פסק כרבי יהודא קרא למאי אתי. כי לר' יהודא לא הוקשו המועדות להדדי ועיין תוספות שם שיש ב' תירוצים בסוגיא ולתירוץ א' גם רבי יהודא סובר דרשא דהוקשו כל המועדות להדדי. אך לתירוץ השני ר' יהודא לא סבירא לי' הך דרש והרמב"ם אחז כתירוץ זה וא"כ קרא דמועדיכם למה לי' אלא פירש שהגמרא בר"ה (דף ד') לא תירץ אלא לרבי מאיר ולת"ק באם יסביר כרבי מאיר בהא שכולן שווין אך אם יסביר הת"ק כרבי יהודא כדפסקינן הלכתא אזי מוכרחים לאמר שהת"ק יליף ג"כ מקרא דמועדיכם וכהירושלמי אלא שמחולק עם רבי יהודא שהת"ק סבירא לי' עד שיעבור כל רגלי השנה ורבי יעקב סבר שבשני מועדות עובר בבל תאחר ודו"ק ואתי שפיר דברי הרמב"ם וסמ"ג על נכון: ואגב גררא נדייק בהגמרא חגיגה (דף י"ז ע"ב) שאמר הגמרא ואע"ג דאתמר דרבי אליעזר אמר רבי אושיעא איצטרך דר' יעקב ע"ש והנה קשה למה לא הקשה כן הגמרא על רבא בר שמואל והנה בתוספות הקשו זאת ותירצו דאיצטריך לדרשת הצדוקים והנה עדיין קשה דלמה לא הקשה הגמרא ויתורץ כתירוץ התוספות כמו שהקשה על ר' יעקב ותירץ.

אך המעיין בר"ה יראה כי הגמרא מדקדק מאוד כי שם יליף ר' אליעזר בן יעקב בהדיא תשלומין מחג המצות וחג השבועות וכאן יליף דבי רבי אליעזר בן יעקב מקרא ולפי זה סותר רבי אליעזר בן יעקב את עצמו לכן מתרץ הגמרא דאיצטרך תרווייהו הו ודו"ק: רמב"ם הלכות חגיגה פרק ב' הלכה א' טומטום ואנדרוגינוס פטורין מפני שהם ספק אשה והקשה הלח"מ למה לא הביא הרמב"ם הרבותא דאף כשביציו מבחוץ פטור כדמוקי הגמ' דאל"ה ל"ל זכורך תיפוק ליה דהוי ספיקא.

ונראה לתרץ דהנה בתוס' (דף ד' ע"ב) ד"ה דמרבה ערל כטמא אומר הר"ר אלחנן דהא דאיצטריך קרא למעוטי טומטום ולא מטעם ספק ערל. ההיא דלא כר"ע כי אם לרבנן דר"ע דלר"ע לא צריך ולפום רהיטא נוכל לתרץ.

דלכן לא הביא הרמב"ם כשביציו מבחוץ דהוא וודאי ערל. וערל כבר כתב הרמב"ם.
אך בכ"ז אכתי לא ניחא דהא אי ביציו מבחוץ הוי וודאי ערל א"כ גם בסתם טומטום הוי ספק ערל. וא"כ לא הוצרך הרמב"ם לימר דהוי ספק אשה דהא אפילו איש נמי פטור משום ערל.
כן הקשה המ"ל. ונראה לתרץ.
ע"פ שנקדים תחלה הקדמה אחת. דוודאי הא דערל אינו ראוי לביאה הוא משום דדומה לטמא משמע דמקום דטמא מותר לכנוס גם ערל מותר לכנוס והנה בגמ' נדה (ד' כ"ח) איתא טומטום שראה לובן ואודם אינו שק על ביאת מקדש אבל שורפין עליו את התרומה מ"ט שנאמר מזכר עד נקבה מזכר וודאי ונקבה וודאי ולא טומטום שהיא ספק ופריך א"ה אפילו נגע בשרץ ונבלה נמי.
ומתרץ אמר קרא מזכר בטומאה היוצאה מהזכר. העולה משם שטומאה היוצאה מגופו אינו מטמא טומטום וא"כ כיון שאינו מטמא בטומאה היוצאה מגופו.
גם ספק ערל דהוי נמי ספק בגופו מותר בביאת מקדש דלא גרע מטמא וא"כ ביציו מבחוץ שהוא וודאי זכר אז הוא ערל וודאי ופטור מראי' דהא אסור בביאת מקדש ולא הוצרך הרמב"ם להביאו אך בטומטום שאין ביציו ב בחוץ ואז הוי ספק ערל וא"כ הי' מותר בביאת קרש הי' חייב בראי' והוצרך רך הרמב"ם לומר שהוא פטור מפני שהוא ספק אשה.
והתוס' שכתבו דהסוגיא דלא ר"ע הוא רק כסביציו מבחוץ דהוא וודאי ערל. דלא איצטריך קרא על טומטום זה מזכורך כיון דהוא ערל ואסור בביאת מקדש.
אבל טומטום סתם שהוא ספק ערל לא איפטר משום ספק ערל לפי מה שכתבנו דספק ערל מותר בביאת מקדש. וגם לר"ע לא מיפטר רק משום ספק אשה.
ומה שיש להקשות עוד על הרמב"ם. דהא רבינו לא ס"ל כר"ע.
כאשר הוכיח בלח"מ ד"ה למען ישמעו ואיך פסק כאן בערל כר"ע. כבר האריך בלח"מ לפלפל אי סוגיא דהכא פליגא על סוגיא דיבמות או לא ולפי א שם נפרש ביבמות שאני ערל דמאוס וא"כ אפילו לרבנן נמי פטור מראיה.
ורבינו פוסק כרבנן נוכל לומר דרק בוודאי ערל מאוס ולא בטומטום שהוא ספק ערל.
ואי לאו משם ספק אשה לא הי' טומטום פטור: ואגב נפרש מענין לענין באותו וענין ברמב"ם (הלכות ק"פ פ"ט ה"ז).
בלח"מ שם תמה על רבינו שפסק בה"ז דתרומות דערל אסיר בתרומה משום ג"ש דתושב ושכיר וכו' ק גבי פסח אסור בערל אף בתרומה אסור בערל. והיינו כר' דס"ל כן.

דלר"ע ערל אסור בתרומה כי טמא ותושב ושכיר האמור בתרומה אתי לגר שמל ולא טבל ולקטן שנולד מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית ור"א לטעמי' דאמר גר שמל ולא טבל בימים הקדמונים גר מעלי' היא וקטן שנולד מהול א"צ להטיף ממנו דם ברית וקשה על רבינו הא פסק בה' איסורי ביאה דגר בימים הקדמונים ולא טבל אינו גר וגם קטן שנולד מהול צריך להטיף ממנו דם והיינו כר"ע דאמר דתושב ושכיר האמור בתרומה אתי לאורויי על זה.

ולמה בהלכות תרומות הביא הג"ש דתושב ושכיר לפסול בתרומה והיינו כר"א. ונראה לתרץ דהנה התוס' ביבמות כתבו (ד' מ"ז ע"ב) ד"ה כי פליגא.

תימא כו' וי"ל דלעולם כר' יהושע ס"ל ולא מטעמי' דאיהו סב דבאבות נמי טבילה הוי ור"ע סבר וכו' היוצא לנו דר"י דס"ל דטבילה באבות היי לא סבר כטעמא דר"ע מדמעטי' קרא בפסח וא"כ הרמב"ם לשיטתו דפסק בפ' שלשה עשר מהלכות א"ב בשלשה דברים נכנסו ישראל לברי' במילה וטבילה כו' וא"כ סבר כר"י דבאבות הוי נמי טבילה א"כ לא צריך למילף דאינו גר עד שימול ויטבול מפסח רק מדר' יהושע וא"כ אייתר לי' הושב ושכיר דפסח לג"ש דערל אינו אוכל בתרומה ומה שכתב עוד הלח"מ (בהק"פ פ"ט ה"ז) וא"כ הא לא מצי סבר כר"א ע"ש.

תמהני אנה מצא כן דנהי דר"א לבד לא מצי סבר כר' יהושע דהואבר פלוגתיה ביבמות (מ"ז). אבל הרמב"ם דפסק דאינו גר בימים הקדמונים עד שימול ויטבול נא מטעמא דר"ע דיליף לה מתושב ושכיר אלא מטעמא דר' יהושע דיליף לה מאבות והא דערל פסול בתרומה היינו כרבי אליעזר מגזירה שוה דתושב ושכיר דפסח.

ודו"ק כי קצרתי: הלכות חגיגה פ"ב הלכה ב' קטן חיגר וכו' אפילו באחת אינו חייב לחנכו אע"פ שראוי לרפואה שאלו הי' גדול והי' בכך הי' פטור עיין מ"ל שתמה על הרמב"ם לדידן דקיי"ל כב"ה א"צ טעמא לפטור הקטן חיגר משום דגם גדול הי' פטור דכל האיבעיא לא היה רק לב"ש ועיין לח"מ שתירץ קצת דאגב אחריני נקט לה אך זהו דוחק ונראה לתרץ.

דהא דנקט בעל האיבעיא דהיינו ריש לקיש (בגמ' הגירסא ר' שמעון אך בהגהת הש"ס גריס ריש לקים) אליבא דב"ש היינו בקטן חיגר בשתי רגליו דקאי אמתניתין דאיירי הכי. דמתניתין לא זו אף זו קתני לא מיבעיא חיגר שאינו יכול להלוך מחמת חיגרות דפטור אלא אפילו מי שאינו יכול להליך ברגליו כגון דמפנקי נמי פטור ואהא קמיבעיא לי' לר"ל אליבא דב"ש בקטן חיגר כה"ג אליבא דב"ש דאביו יכול להרכיבו על כתפיו אי חייב לחנכו ולב"ה ליכא למיבעי מידי אך הא אמר (בד' ג') דר' תנחום פוטר אפילו חיגר

ברגלו אחת שנאמר רגלים וע"כ דמיירי ר' תנחום דהחיגר ברגלו אחת יכול להוליך ברגלו השנית דומיא דחרש באזנו אחת דקאמר נמי ר' תנחום דבוודאי הוא שומע באזנו השנית וגם אי ס"ד דאינו יכול להלוך ברגלו השנית מאי קמ"ל ר תנחום הא לא עדיף ממפנקי דתני בברייתא בשלמא מתניתין הני לא זו אף זו אך ר' תנחום מאי קמ"ל אלא וודאי דר' תנחום קמ"ל דאף אם הוא יכול להלוך ברגלו השני נמי פטור וא"כ משכחת לה איבעיא גם לב"ה הכי.

קטן חיגר ברגלו אחת וברגלו השנית יכול להלוך אי חייב לחנכו דהא יכול להלוך וקפשיט נמי דפטור משום דגם אם הי' גדול הי' פטור ולכן הרמב"ם שפסק כר' תנחום הוצרך לטעם שאלו הי' גדול היה פטור ודוק בלשון הרמב"ם שכתב ואפילו באחת קאי על חיגר וסומא וחרש: הלכות חגיגה פ"ב ה' י"ג.

לא יביא אדם תודה ביום י"ד מפני החמץ שבה שאין מביאין קדשים לבית הפסול ואם הביא יוצא בה ידי שמחה כמו שאמרנו. והקשה הכ"מ בשם הר"י קורקוס הא תודה אינה נאכלת אלא ליום ולילה וא"כ איפסלא לה בלינה ואין לומר שיצא בה שמחת לילה היכן מצינו בלילה ראשונה חייב בשמחה והלח"מ הוסיף לתמוה על הר"י קורקוס שכתב והיכן מצינו כו' הלא מצינו בפסחים (ע"א) ובסוכה שאין חייב בלילה הראשונה בשמחה והעלה לבסוף דדעת הרמב"ם שלינה שהוא צורך מצוה לא פסלה ולכן לא איפסל בלינה והוא פלא ודבר חדש מאד שלינה לצורך מצוה לא פסלה.

וגם מה שכתב שם שהמקשה הוא ר' יוסף הבין שם בפסחים ג"כ סברת המתרץ שהוא ר' אשי שעיכב ושחט. רק הי' סבר כיון שהלינה צורך מצוה היינו לצאת בו חובת שמחה לא פסלה ור' אשי פליג עליו ואנן פסקינן כר' יוסף.

א"כ עיקר פלוגתתם וסברתם חסר מן הספר ומצאתי עוד בשו"ת שאגת ארי' שאלה ס"ח שהקשה על הרא"ש והרי"ף מאבילות דמשמע מהם דשמחת הרגל חייב גם ליל א' הלא זה נגד הגמרא פסחים הנ"ל שאינו חייב בשמחה בליל א' וכן הקשה על הרשב"ם (ד' ק"ח) ד"ה ידי יין יוצא ופירש רשב"ם ידי שמחת יו"ט הא בליל ראשון אינו כלל בשמחה ולענ"ד לתרץ כל הנ"ל הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והרשב"ם כי הם סוברים כשיטת רש"י דלשאר לילות לא איצטריך קרא לשמחה כי הם בכלל הימים רק ליל ש"ע איצטריך שאינו בכלל ה"ז ימים (ע"ש ברש"י סוכה מ"ח) ומאחר שפסוק אחד מרבה ואחד ממעט מסתבר לאוקמי הריבוי על ליל ש"ע שיש שמחה לפניו ולא על ליל א' שאין שמחה לפניו וכ"ז הוא בחג הסוכות שבו כתיב המיעוט אך שמח וכן הריבוי על ש"ע אבל בפסח ועצרת שעיקר השמחה כתיב בעצרת ושמחת בחגך ופסח ילפינן מעצרת כמבואר

בתוספות חגיגה (ד' ח') ד"ה ושמחת שעיקר מצות שמחה מעצרת גמרינן וליכא שום מיעוט על ליל יו"ט א' גם בליל א' מחוייב לשמוח אך במה ישמח הלא בעיו"ט לא יוכל לשחוט בהמה לצורך שמחה.

ע"ז נשיב דיכול לשמוח בכסות נקי' וביין ישן. וכמו שאם חל יום טוב הראשון של חג דמבואר בפסחים (ד' ע"א) שמשמחו בכסות נקי' ויין ישן ועיין בסוכה (דף מ"ב) תוס' ד"ה לולב.

שכתבו ג"כ כה"ג. ונמצא מתורץ קושיית הכ"מ ולח"מ על הרמב"ם דהא הוא קאי על ע"פ ולכן יוצא ידי שמחה כן מתורץ קושיית הש"א על הרי"ף והרא"ש והרשב"ם דנוכל לומר דאינהו נמי מיירי בשאר ימים טובים חוץ מחג הסוכות.

אך נכון נתרץ לפ"ז מאי מקשה ר"א בפסחים (ע"א) על ר' יוסף דאלת"ה שעיכב ושחט הא מתניתא מאן תני לה בן תימא לבן תימא איפסילא בלינה אלא ש"מ שעיכב ושחטה ולפי דברינו הלא נוכל לתרץ גם לבן תימא כי בליל א' של פסח חייב בשמחה לכן קאמר שיוצא בה בשמחה היינו שמחה של לילה וכמו שהקשה קרוב לזה גם הש"א בשאלה הנ"ל.

ע"ז נתרץ דקושיית ר' אשי אינה מן הרישא דתני בה יוצא בה משום שמחה כי אם אסיפא קושייתו דתני בה ואינו יוצא בה ידי חגיגה דבלילה ראשונה פשיטא דאינו יוצא משום חגיגה של חמשה עשר דאז אינו זמנה של חגיגה כלל כי עיקר זמנו של חגיגת חמשה עשר אינה אלא ביום אצל ראית פנים שאז חייב להביא עולה ראי' ושלמי חגיגה כי בפירוש כתוב וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים ולא לילות וכן משמע בירושלמי חגיגה פ"א שאין חגיגה בלילה רק מה שאמר בירושלמי ששמחה ג"כ אינו בלילה משמע ג"כ אפינו בפסח כיון שאין זמן חגיגה אז.

בזה מחולק הירושלמי עם תלמודא דידן דבירושלמי הוא נותן טעם שאינו זמן חגיגה. אבל בבבלי הטעם כאין שמחה לפניו ומהפסוק והיית אך שמח שזה נאמר רק בחג הסוכות ואנן קיי"ל בזה כהבבלי אך בזה נקטינן כהירושלמי דאין חגיגה בלילה וא"כ פשיטא שאין יוצא בה משום חגיגה ובפרט לבן תימא דבשלמא לרבנן שאמרו דחגיגת ארבעה עשר נאכלת לשני ימים ניכל לדחוק ששחט עיו"ט ונשאר על מחר ואהא קאמר דאינו יוצא במה שנשאר בה מאתמול משום חגיגת חמשה עשר אבל לבן תימא אפסיל לי' בלינה ופשיטא דבלילה אינו יוצא בה משום חגיגת חמשה עשר.

כי זמן חגיגה אינו בלילה: שוב מצאתי בקונטרס אחרון של השאגת ארי' שכתב ג"כ בשם חכם אחד כדברי שהקושיא הוא מסיפא ושמחתי ע"ז. ואם יקשה לך לשון הרמב"ם פ"ב הלכות חגיגה הלכה י"א ז"ל.

מי שהי' לו שלמי נדר או נדבה ושחטן בעיו"ט אע"פ שאכלן ביו"ט אינו יוצא בה ידי חובת חגיגה שאינה באה אלא מן החולין אבל יוצאבה ידי חובת שמחה משמע מזה שעיקר מחמת שאינה באה אלא מן החולין אבל אם נדר בהדיא לשם חגיגת ט"ו הוא יוצא בה משום חגיגה אע"פ ששחטה מערב יו"ט פ"ז נוכל לתרץ דהרמב"ם ס"ל כפירוש התוס' ד"ה שלמים (ד' ע' ע"ב) שכתבו בהדיא שאפילו נדר בפירוש לכם חגיגת ט"ו אינו יוצא בה אם שחט מעיו"ט.

דזה הטעם שאינה באה אלא מן החולין הוא ג"כ טעם לשאינו יוצא אם שחט לשם חגיגה מעיו"ט. דכיון דאינה באה אלא מן החולין לכן אין לו לשחוט אלא בזמן חגיגה ולא בעיו"ט.

והרמב"ם סובר כן: ומצאתי בצל"ח על פסחים (ד' ע"א) שכתב בפירוש בד"ה שלמים ששחטן דסוגיית הרמב"ם כהתוס' ובזה תירץ דברי הרמב"ם ה' יוד עיי"ש. ומה שכתב הרמב"ם ה' י"א.

מי שהי' לו נדר או נדבה וכו' אינה יוצא חובת חגיגה ותיפוק ליה שאפילו נדר לשם חגיגה אינו יוצא בה משום ששחטה בעיו"ט ע"ז תירץ דנקט הכי לרבותא דאפילו הכי יוצא בה משום שלמי שמחה אע"ג דאיכא תרתי לגריעותא. א' שלא הקדישה לשם שמחה וגם לא היתה זבוחה בשעת שמחה וה"א דאינו יוצא בה משום שמחה קמ"ל דאפילו הכי יוצא: נחזור לענייננו דרב אשי הקשה מסיפא.

ובפרט לבן תימא שאינו נאכל אלא ליום ולילה ובלילה אינו זמן חגיגה כלל וא"כ פשיטא שאינו יוצא בה ולכן מוכרח לומר דעבר ושחטה. כן נראה לענ"ד לתרץ דברי הגאונים הנ"ל וד' יהי' בעזרי: הלכות ק"פ פ' חמישי הלכה ח' נשים שנדחו לשני בין מפני האונס והשגגה בין מפני הטומאה ודרך רחוקה הרי פ"ש להם רשות לפיכך אין שוחטים עליהן בפ"ע בשבת בפ"ש.

והקשה הכ"מ דהא בפ' ב' כתב שעושין בפ"ש חבורה מנשים בפ"ע משמע דפסק כר' יוסי דאמר נשים בשני חובה וכאן פסק כר' יהודה דאמר רשות ותירץ דאע"ג דלענין חבורה בפ"ש קיילי"ן כר' יוסי דהילכתא כוותי' לגבי ר' יהודה מ"מ לענין דוחה את השבת לא רצה לפסוק כמותו משום דר"א בגמ' שם סבר כוותי' דר' יהודה והקשה עליו הל"מ דא"כ אמאי קאמר בגמ' דר"א אתיא כר' יהודה.

הא מצי סבר נמי כר' יוסי דשוחטין עליהן בפ"ע בחול בפ"ש אך בשבת אינו דוחה ולענד"נ לתרץ דברי הכ"מ. דהגמ' לא היה יכול לאוקמי הא דר"א דאמר בפירוש נשים בשני רשות כר' יוסי ורק דס"ל דשוחטין עליהן בפ"ע דא"כ בסנהדרין (ד' י"ב ע"ב) דמוקי התם רב אשי הא דר"ש בן יהודה אמר משום ר"ש שהשיא להם חזקי' לעשות פסח שני שלא כדין כגון שהיו ישראל מחצה טהורין ומחצה טמאין ונשים משלימות ועודפות על הטהורים מעיקרא סבר נשים בראשון חובה דהוי רובן טהורין ומיעוטא טמאין ומדחי לפסח שני ולבסוף סבר נשים בראשון רשות והנה מתחילה כשטעה חזקי' וסבר שנשים בראשון חובה מסתמא סבר דגם בשני חובה דאל"כ לא הוו מדחי לפ"ש כמו שכתבו התוספות בפסחים ובסנהדרין דאי הוי נשים בראשון חובה ובשני רשות לא היו נדחין לפ"ש וע"כ דסבר הי' חזקי' דגם בשני נשים חובה והשתא אי גם ר' יוסי סבר דנשים בשני רשות רק דשוחטין עליהן בפ"ע אם כן חזקי' דהי' סבר דגם בשני חובה הוי דלא כמאן:.
(ובכ"ז דברי הכ"מ לחלק בין הא דשוחטין בפ"ע דמוכח מזה דנשים בשני חובה לבין דחיית שבת. אינו עולין יפה לפי סוגיית הגמרא בפסחים דמשמע דהא בהא תליא דאי הוי חובה דוחה נמי שבת ולכן לולא דברי הכ"מ הי' נראה פשיט לפרש דברי רבינו בפ"ב שכתב שם נשים עושות חבורות לעצמן דאין פירושו דנשים מותרות לעשות בפ"ע דהא כתב בפ' ה' דנשים בשני רשות רצו שוחטות לא רצו אין שוחטות ולפ"ז לא מצו למיעבד בפ"ע.
אך כוונתו לפי מה דפסק דהפסח נאכל בשתי חבורות ורק דאינו אוכל בשני מקומות כר' יהודה יכולין הנשים לעשות להם חבורה בפ"ע היינו היכא שנמנו עם אנשים ונתחלקו לשני חבורות האנשים לבד והנשים לבד יכולות הנשים לעשות בפ"ע ולא חיישינן לפריצות. והא דנקיט גבי פסח שני.
רבותא אשמעינן דלא גזרינן דילמא עבדי בפ"ע. וזה אסור דנשים בפ"ש רשות זה ברור: פרק ט"ו בהלכות שגגות ה"ז.
כ"ג שנמשח בשמן המשחה ועבר מעבודתו מחמת מום או מחמת זקנה וכו' מביא פר על שגגתו לפי שאין בין כהן שעבר לכהן המשמש אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה והקשה הל"חם הלא כה"ג שיש בו מום אינו כשר כלל לעבודה וע"ק דמשנה זו דאין בין כהן המשמש לכהן שעבר מיקמי בגמ' כר"מ דאמר דהשני מצות כהונה עליו ודלא כר' יוסי דאמר דהשני אינו ראוי לא לכ"ג ולא לכהן הדיוט והרמב"ם פסק פ"ב מה' יו"כ כר' יוסי ואיך פסק כהך מהניתין הכא ע"ש שהאריך בתמיהות ולענד"נ דע"כ לא קאמר שהשני אינו ראוי לכ"ג ולא לכהן הדיוט רק כשאירע פסול ביו"כ לכ"ג ומינו אחר תחתיו לכ"ג

לאותו יום לכן אינו ראוי להיות כ"ג כי יהי' איבה מכ"ג ראשון משא"כ כשאירע מום או איזה חולי עובר בכ"ג ועי"ז עבר הכ"ג הראשון ושימש השני כמה שנים ואח"כ נתרפא הכ"ג הראשון אין סברא שיעבור הכ"ג השני אלא גם הוא משמש ככ"ג.
דבזה לא שייך איבה. וכן אם מחמה זקנה שנחלש כוחו מינו אחר תחתיו עד שיתחזק כחו.
ואח"כ כששב לאיתנו. אין סברא להעביר את השני לגמרי ובוודאי גם השני הוא כ"ג.
או אפשר הוא לבדו. כיון ששימש ימים רבים ומ"ש כאן הרמב"ם או מום ר"ל מום עובר וראי' לדברינו מתוס' נזיר (ד' מ"ז ע"א ד"ה וכן משוח בשמן המשחה) שכתבו שם באמצע הדבור דא"כ הל"ל משוח חזי לעבודה מרובה בגדים לא חזו לעבודה ע"ש ונראה לומר שמיירי שכ"ג גלה ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים כגון שנגנז שמן המשחה ושימש כמה שנים שאין הראשון חוזר לעבודתו שוב שהרי שימש זה תחתיו כמה שנים עכ"ל מוכח מדבריהם כמו שכתבנו דאם הכהן הראשון עבר מחמת מום עובר או מחמת חולי והשני שימש תחתיו כמה שנים.
אף כשחוזר הראשון לעבודתו אחר שנתרפא או שעבר מומו שניהם ככ"ג לעשות עבודה ואין ביניהם רק פר יו"כ ועשירית האיפה ואין להקשות דלמה לא מוקי הגמ' במגילה הך מתניתין אפילו כר' יוסי ונימא דמיירי כהאי גוונא יש לומר שהגמרא רוצה לאוקמא המשנה בכל גווני אפילו כשעבר הראשון רק ביום כפור מחמת טומאה וכדומה: רמב"ם פ"ד מהלכות שכנים הלכה ט' שתי גנות זו על גב זו פסק כר"ש כל שהעליון יכול לפשוט ידו וכו' והשאר הוא של תחתון ועיין לחם משנה שתמה על הרמב"ם איך בכאן פסק כר"ש שהוא כרבי מאיר ובערלה פסק כר"י ע"ש, מה שתירץ שר"ש פסק כרבי מאיר ולא מטעמא דרבי מאיר רק מחמת שמחשיב את העליון מחמת שיכול ליטול את עפרו וכו' עיי"ש:ותמהני הלא גמרא ערוכה בגיטין (דף כ"ב) בנקבי בארץ וניפו נוטה חוץ לארץ פליג אביי ורבא ומסיק באשרוש כ"ע לא פליג וכו' ופריך ובדאשרוש לא פליגי וכו' ומתרץ התם כדתני טעמא וכו' ע"ש.
הלא סותרות הסוגיות אהדדי דכאן מוקמי אביי ורבא דר"מ ור"י פליגי מחמת טעמים אחרים ולא פליגי ר"מ ור"י אי שדינין נופו בתר עקרו ובבבא מציעא גבי שתי גנות זו על גב זו אמר רבא בהדיא דפליגא ר"מ ור"י אי שדינין נופו בתר עקרו. אך הנראה דזה הוא פירוש הגמ' בגיטין התם טעמא אחרינא כדאמר ר"מ ואם ירצה העליון וכו' ור"י אמר אם ירצה התחתון ר"ל דפליגי ר"מ ור"י אי שדינין נופו בתר עקרו אך לא פליגי אלא הכא מחמת טעמים שלהם שיש להעליון זכות ליטול עפרו ולהתחתון יש זכות למלאות גנתו

לכן בכאן פליגי אי שדינין נופו בתר עקרו ולא במקום אחר נמצא שסוגית הגמרא דב"מ ודגיטין עולות בקנה אחד ומה שמביא הגמרא בב"מ ממקח וממכר ומערלה.
לא שפליגי התם אי שדינין נופו בתר עקרו רק כפירוש התוספות שמביא כמו דכאן מיפה ר"מ כוח בעל הקרקע יותר מרבי יהודא כן נמי במקח וממכר ובערלה. אך בערלה פליגי לרבי מאיר נחשב מן הגזע כמו מן הנוף ולר"י נחשב כמו מן העקר כדמשמע קצת בתוספות ולא פליגי כלל בערלה אי שדינין נופו בתר עקרו ובזה מתורץ מה שנשאר תוספות בקושיא בגיטין (דף כ"ב) ד"ה ובדאשרוש לא פליגי תימא אמאי לא הביא פלוגתא דערלה ור"ל כמו שפירש מהר"ם שי"ף שם שזה לא יתורץ בתירוץ הגמרא ונשאר בקושיא אך לענ"ד מתורץ כי לפי תירוץ הגמרא מתורץ גם מערלה כי לא פליגי אי שדינין נופו וכו' רק בשתי גנות ולא במקום אחר רק הטעם הוא כמ"ש התוספות בב"ב.
ובזה מתורץ קושית הלחם משנה האיך פסק כאן כר"ש שהוא אליבא דר"מ שפסק שדינין נופו בתר עקרו ובערלה פסק כרבי יהודא כי לפי ענ"ד בערלה לא פליגי כלל בשדינין נופו וכו' רק בסברא בעלמא פליגי ודוק ומתחילה עלה בדעתי לאמר שרבא לשיטתו אזיל שמוקי במכות (דף י"ב) לגבי ערי מקלט אמר רבא בעקרו כולי עלמא לא פליגי וכו' העולה משם דפליגי רבי יהודא ורבנן בזה אי שדינין נופו בתר עקרו אי לאו וכשיטתי' דב"מ אך רב אשי דהוא בתרא מסיק שם דלא פליגי כלל רק אף אחרי הנוף קאמר ולחומרא ופירש רש"י שם משום דבכולי ש"ס אמרינן שדינין נוף בתר עיקר ולכן פירש כאן אן אחרי הנוף קאמר.
והנה לדברי רב אשי בכולי' גמרא שדינין נוף בתר עיקר ולכן פסק הרמב"ם שם שהלכה כר"מ. אך בערלה לא פליגי כלל בנוף בתר עיקר רק אם נחשב כנוף ממש או כעיקר והרמב"ם פסק כרב אשי וכפירש"י.
ועיין בהלכות רוצח פרק שמיני הלכה י"א ובכ"מ שם מהה שקשה דהא לא איצטריך רב אשי לאוקמי כך אלא לרבי יהודא אבל לרבנן ניחא כפשטי' ע"ש. ובבתי ערי חומה דירה כתיב בהו ובנופו מיתדיר לי' ולא בעקרו ולמה לא פסק כרבנן עיי"ש שהאריך ולענ"ד דהמעיין במכות ברש"י דף י"ב ד"ה באילן וגם בפ"י המהרש"ל שם שהוכרח רש"י לפרש כן שאל"כ מאי פריך הגמרא עיי"ש.
נמצא לפ"ז מתורץ קושית הכ"מ שהרי חזינין שלא קאי הסוגיא בנופו לא מתדיר לי' ע"ש: